

Některé údaje pro plánování použití atomových zbraní a ostatních prostředků hromadného ničení

Plukovník J. Voštera,
major B. Havlíček,
major J. Brus

Článek se zabývá otázkami, které souvisí s plánováním použití atomových zbraní (přidělování AZ, rozhodování o jejich použití a rozpracovávání plánu použití); značná pozornost je věnována problémům ochrany proti ZHN.

V současné době se mnohem rychleji než dříve rozvíjí bojová technika. V důsledku toho se i rychleji mění názory na vedení soudobé operace a boje. Od velitelů a štábů se vyžadují stále hlubší znalosti otázek spojených s použitím ZHN, neboť v současné době jsou zbraně hromadného ničení příčinou nových názorů na možnosti vojsk a způsoby využití jejich ničivých účinků.

Využíváme proto stránek Vojenské mysli, abychom vyjádřili své názory a úvahy k otázkám použití atomových zbraní, ochrany proti atomovým zbraním a ostatním prostředkům hromadného ničení a abychom štábům dali k dispozici některé údaje a zkušenosti ze cvičení.

Změny v poměru a významu druhů vojsk

Rozhodující vliv na charakter a způsob vedení války mají prostředky, kterých se ve vedení ozbrojeného zápasu používá.

Zijeme v údobí bouřlivého rozvoje hospodářství naší socialistické soustavy, v údobí automatizace, mechanizace a elektrotechniky. Tento rozvoj se nutně odráží ve vybavení ozbrojených sil SSSR a států Varšavské smlouvy.

Zaváděním do výzbroje nových účinných bojových prostředků jako jaderných a raketových zbraní se zvyšuje úderná síla a bojeschopnost našich ozbrojených sil.

Hlavním prostředkem k dosažení úspěchu v operaci se staly pro svůj mohutný ničivý účinek atomové zbraně.

Došlo i k určitému přesunu ve významu prostředků dopravy jaderných nábojů na cíl. Hlavním prostředkem se staly rakety, schopné provádět rychlý manévry, které mohou létat za každé meteorologické situace a jsou těžko zranitelné.

Snížil se poněkud význam atomového hlavněho dělostřelectva a bombardovacího letectva vzhledem k jejich těžkopádnosti a zranitelnosti. Tyto prostředky jsou nahrazovány raketami.

Mění se tudíž zákonitě i poměr v jaderných zbraních.

Největší podíl na atomové munici armády tvoří rakety typu „B“ a „V“. Rakety typu „A“ vzhledem k malému dostřelu mohou být v některých případech přidělovány divizím, ovšem v omezeném množství, především při útoku divize na samostatném, od hlavního úderu vzdáleném směru, a jsou určeny pro provedení dělostřelecké přípravy, nebo k zabezpečení průlomu jednotlivých pásem obrany nepřitele, nebo ničení odporů v hloubce.

Atomové letecké pumy mohou být používány ve prospěch armády stíhacím bombardovacím letectvem, a to ráže do 10 kt a jsou určeny především na pohyblivé cíle.

V současné době počítáme s těmito smluvními tritolyovými ekvivalenty atomových nábojů:

u typu „A“ — 5, 10, 20 kt,
u typu „B“ — 5, 10, 20 kt,
u typu „V“ — 20, 50, 100 kt,
u typu „G“ — 100, 300 kt,
u dělostřeleckých granátů — 5 kt,
u min s atomovou náplní — 5, 20 kt,
u atomových pum používaných stíhacím bombardovacím letectvem — 10 kt,
u FKR 1 (frontové křídlaté rakety) — 20 kt (raketový prostředek letecké armády),
u FKR 2 — 30 a 50 kt (raketový prostředek letecké armády).

Z cvičných důvodů je možná i pozměňná varianta tritolových ekvivalentů. Je však třeba dodržovat horní stanovenou hranici, to znamená, aby u raket typu „A“ a „B“ nebyly stanoveny větší tritolové ekvivalenty než u 20 kt, u raket typu „V“ 100 kt atd.

Současné možnosti přidělování atomových zbraní

V současné době je stále živá otázka kolik atomové munice může obdržet armáda pro jednu armádní operaci. Na tuto otázku není jednoznačná odpověď, ani neexistuje norma vhodná pro různé druhy operace nebo boje. To by nakonec nebylo ani správné. Určitý počet atomové munice se nemůže stát šablonou, vhodnou pro každou situaci. Naopak. Množství atomové munice bude podléhat nejrůznějším změnám nejen v období plánování, ale i v samém průběhu operace.

Množství přidělené atomové munice svažuje se bude řídit především:

- počtem a důležitostí objektů v pásmu armády, které jsou vhodné k provedení úderů;
- důležitostí operačního směru;
- charakterem období, ve kterém bojová činnost probíhá.

V současné době počítáme na vyřazení svazků nepřítele s těmito operačními normami:

- na vyřazení divize na čáře rozvinutí skupinový úder třemi náboji po 15 až 20 kt,
- na divizi v prostoru soustředění skupinový úder třemi náboji po 30–40 kt.

Jestliže budeme počítat, že ve vlastním útočném pásmu se může armáda střetnout do splnění úkolu s 5–6 divizemi nepřítele, z toho 3–4 může mít v prvním operačním sledu a 2–3 mohou být zasazovány v průběhu operace, bude potřeba na jejich zničení 17–24 atomových nábojů střední ráže, s přihlédnutím k počtu přidělovaných malých ráží (armáda nebude dostávat pouze střední ráže, ale i značné procento malých ráží), bude třeba 20–28 atomových nábojů.

Kromě toho může být v pásmu armády 4–5 baterií nerižených raket, 3–6 baterií atomových kanónů, jeden oddíl Corporal a 1 oddíl Redstone. Jestliže budeme chtít zničit polovinu těchto prostředků atomovými úderů, vyžadá si tento úkol dalších 5–7 atomových nábojů. Kromě toho budou v pásmu armády další vhodné cíle, jako velitelství stanoviště sborů a armády, výsadkové útvary, sklady atomové munice, dílny pro jejich kompletování, letiště, skladiště PHM,

hospodářská a politická střediska, přehrad, naváděcí systém letectva apod.

To znamená, že v pásmu armády bude možno odhadnout cíle pro 50–60 atomových úderů. Jestliže bude nepřítel v obraně vybudované podle požadavků protiatomové ochrany, pak stejný počet objektů by vyžadoval daleko větší dotaci v atomové munici vzhledem k omezeným účinkům atomových zbraní na ukrytou živou sílu.

Tento počet by však nebyl v současné době ekonomicky únosný, neboť by neodpovídal požadavku maximálního využití klasických zbraní a ani by nevycházel ze současných možností průzkumu, které budou omezeny zvláště v počátečním období války.

Nejdůležitějšími objekty pro úder atomovými náboji, které jsou přidělené armádám, budou prostředky atomového napadení nepřítele (z nichž část, především baterie atomových kanónů, bude možno ničit klasickými zbraněmi) a jeho vojska.

Počet těchto objektů, jak jsme si ukázali, bude v hodnotě 25–35 úderů atomovými náboji.

Kromě toho prostředky frontu může být provedeno v pásmu armády 10–15 úderů s důrazem na vybojování nadvlády ve vzduchu a ničení raketových prostředků středního dosahu.

To znamená, že v pásmu armády v prvním sledu na směru hlavního úderu může být použito během armádní operace 40 až 45 atomových nábojů.

Ničení ostatních důležitých objektů, jako vyšších míst velení, skladů atd., musí být prováděno zpravidla na úkor ničení prostředků napadení a vojsk nepřítele.

U armády na pomocném směru bude počet přidělené atomové munice pochopitelně daleko menší. Také nižší počet atomové munice obdrží vševojsková armáda v průběhu frontové operace při svém zasazení nebo pro provedení druhé armádní operace. Část přidělené atomové munice obdrží armáda do zahájení bojové činnosti nebo nepřátelství a zbytek bude prisunován k montážním dílnám atomové munice armádních prostředků ze skladů frontu v průběhu operace.

Jaký počet atomové munice má obdržet armáda do zahájení bojové činnosti, bude se řídit úkoly armády (zda se armáda zúčastní odvetného úderu nebo protipřípravy, zda je v prvním nebo ve druhém operačním sledu, kolik divizí očekáváme v prvním sledu uskupení nepřítele apod.).

V Polním řádu Československé lidové armády (divize) se v článku 20 praví: „Ato-

mových zbraní se používá s překvapením a zpravidla na hlavním směru, současně nebo postupně na celou hloubku bojové činnosti, především na cíle před vojsky a v nejbližší hloubce, jejichž zničení může mít rozhodující vliv na organizaci a ráz bojové činnosti vojsk a na úspěšné splnění bojových úkolů.“

Uvážíme-li, že armáda je prvním článkem, plánujícím použití ZHN a když vezmeme v úvahu takticko-technické údaje prostředků, kterými se armáda posiluje, dospějeme k závěru, že armáda bude ničit především cíle před vojsky a v nejbližší hloubce, to znamená úderné uskupení armádního sboru a atomové zbraně taktického dosahu.

Jestliže například budeme počítat, že armáda v počátečním období obdržela úkol přejít do útoku a přitom se má zúčastnit odvetného úderu na úderné uskupení nepřítele, které podle našeho odhadu bude v síle tří divizí (to znamená na nepřítele, který se rovněž chystá k útoku) a úder plánuje armáda na dvou směrech, bude zapotřebí, aby měla k dispozici atomovou municii v množství nejméně 18 nábojů, z toho 9—12 bude použito v odvetném úderu a zbytek (6—9) bude určen k přípravě a podpoře útoku první hodiny D 1. Novou, zkomplectovanou municii, připravenou k odpálení, mohou raketové útvary obdržet s přihlédnutím k době, potřebné pro přísun munice ze skladů do montážních dílen a zkomplectování za 15—20 hodin.

Z toho vyplývá, že velitele armády musí zajímat nejen otázka celkového počtu přidělené munice, ale i množství nábojů připravených k okamžitému odpálení, možnosti montážních dílen, další přísun a povinnosti armády v opatřeních, které plánuje starší náčelník (při odvetném úderu, protipřipravě apod.).

U armády, která prolamuje připravenou obranu nepřítele, může být tato norma pohyblivě zásoby atomové munice i větší vzhledem k tomu, že armáda musí provádět údery na značně rozptýlenou sestavu nepřítele, ukrytou a odolnou proti úderům atomovými zbraněmi. V tomto případě bude zapotřebí na vyřazení jedné divize mnohem více než tři údery, které jsme plánovali na jednu divizi na čáře rozvinutí.

To ovšem neznamená, že odpory nepřítele budeme ničit pouze atomovými zbraněmi. Z uvedených propočtů je vidět, že armáda bude vždy pocítovat nedostatek těchto zbraní a bude nucena maximálně využít klasických zbraní k doplnění úderů a ničení nepřítele.

Jestliže jsme mluvili o operačních normách, je třeba si uvědomit, že nám nedá-

vají nutný počet atomové munice, potřebný v každém případě k vyřazení celého svazku. Operační normy nám slouží ke hrubé kalkulaci bez ohledu na konkrétní rozmístění divize, možnosti průzkumu apod. Při nich se také neuvažuje o nutnosti hromadného použití atomových zbraní na směrech. To znamená, že v operaci může dojít k situaci, kdy na jedinou divizi, která má být úplně vyřazena, může být podle konkrétního uskupení její bojové sestavy použito i 10 atomových úderů, a jiná, na podřadném směru může být umlčována pouze klasickými zbraněmi.

Kromě toho při kalkulaci ničení celých svazků na čáře rozvinutí nebo v prostoru soustředění je třeba vycházet z toho, že část sestavy nepřítele vlivem konfigurace terénu, nepřesností ve výpočtech a v průzkumových zprávách bude uchráněna, že určitá část se stačí zformovat, přeorganizovat a klást odpor našim vojskům. To znamená, že účinky atomových zbraní nelze ani přeceňovat a pokládat je za všemohoucí, ale že je třeba dělat reálné závěry.

Pokud jde o normy pro divizi, je odhad ještě těžší. Počet atomových nábojů, přidělených divizi nebo odpálených ve prospěch divize bude záviset na konkrétním úkolu a místa divize v sestavě svazu.

Počet atomové munice, přidělené přímo veliteli divize, nebude zpravidla převyšovat 1—3 údery raket typu „A“, kterými bude disponovat velitel divize přímo.

Ovšem úderů, které jsou prováděny ve prospěch divize armádou, může být značný počet a to podle úkolů a místa divize v sestavě armády tak, aby zabezpečily plynulý útok divize ve vysokých tempech nebo úplné zmaření útoku nepřítele v jeho výchozím položení a umožnily přechod vlastních vojsk do útoku.

Závěrem k otázce počtů atomové munice chceme zdůraznit, že žádná norma pro přidělování atomové munice není. Uvedená metoda může sloužit pouze jako návod k výpočtu potřeby atomové munice pro cvičení nebo nácviky. Avšak každý počet munice musí být zdůvodněn podle konkrétních podmínek a navíc při cvičeních podle konkrétních cílů a úkolů, postavených před cvičící.

Metodika přípravy rozhodnutí

V soudobé operaci a boji jsou atomové zbraně hlavním prostředkem ničení nepřítele. Proto jejich použití a využití jejich ohromného ničivého účinku tvoří základ rozhodnutí velitele svazu. Je proto napros-

to špatné, jestliže rozhodování o použití těchto zbraní je ponecháváno na veliteli dělostřelectva nebo letectva.

Hlavním stupněm, který plánuje použití ZHN, je HV a front. Tyto usměrňují a přímo i ovlivňují použití atomových zbraní armádou.

Velitel armády může obdržet pokyny, ve kterých velitel frontu stanoví:

- jaký počet atomové munice se přiděluje svazu;
- jaké prostředky jejich dopravy na cíl se armádě přidělují na vedení operace;
- jakým způsobem budou náboje přisunuty, kdy, v jakém pořadí a kam;
- které údery, kdy, kde a jakým způsobem budou provedeny podle rozhodnutí velitele frontu;
- kde a kdy má dovoleno použít pozemních (podzemních) úderů;
- kolika náboji se má armáda zúčastnit odvetného úderu nebo protipřípravy, jestliže tato opatření plánuje front.

Tyto pokyny jsou základem pro práci velitele a štábu a zpravidla jdou i po linii velitele dělostřelectva a velitele letecké armády. To znamená, že případnou informací může velitel armády obdržet od náčelníka operačního oddělení, v jednotlivých případech i od velitele dělostřelectva nebo náčelníka operační skupiny letecké armády.

Hrubé rozhodnutí velitele armády (divize) zpracovává obvykle velitel armády (divize) a náčelník operačního oddělení s některým pomocníkem plánovací skupiny, zatímco náčelník štábu provádí operační orientaci štábu.

V některých případech může velitel vyžádat před svým hrubým rozhodnutím od velitelů druhů vojsk krátkou informaci o jejich možnostech.

Jakmile si velitel ujasní úkol, zhodnotí situaci z hlediska použití ZHN; především zhodnotí:

- sestavu a uskupení nepřítele a charakter jeho činnosti;
- co řeší atomovými zbraněmi nadřazený velitel a jejich úkol;
- vlastní možnosti AZ (množství, počet kt, pořadí přisunu);
- pohotovost k zahájení bojové činnosti;
- poměr sil v prostředcích dopravy ZHN na cíl;
- stupeň přípravy vojsk k činnosti v atomových podmínkách;
- charakter terénu a meteorologických podmínek a jejich vliv na neúčelnější použití.

Na základě zhodnocení situace stanoví

velitel armády (divize) v hrubém rozhodnutí, kromě ostatního, cíl použití atomových zbraní, to znamená čeho chce atomovými zbraněmi dosáhnout (např. provést hromadný úder na první sledy 3. armádního sboru a raketové prostředky taktického dosahu v prostoru...; raketovými prostředky středního dosahu na rakety nepřitele operačního dosahu 5. A, dosáhnout převahy v silách a prostředcích na směru... a vytvořit podmínky pro rychlé rozvíjení operace do hloubky a postupné ničení hlavních sil 5. A po částech.

Budou-li příznivé meteorologické podmínky, vytvořit zónu radioaktivního zamoření v prostoru... a zabezpečit tím pravé křídlo úderného uskupení armády).

Po hrubém rozhodnutí začíná štáb pracovat na rozhodnutí velitele, kde podrobně zváží možnosti atomových zbraní prostorem i časově.

V úplném rozhodnutí pak velitel armády stanoví, pokud jde o použití AZ:

- na jakých směrech a pro jaké operační úkoly použít hromadné jaderných zbraní z celkového počtu AZ přidělených na provedení operace;
- jaký počet jaderných nábojů vyčlenit pro potřebu divizi a kolik si ponechat;
- kolik a jakých nábojů mít v záloze;
- v kterých prostorech zakázat pozemní výbuchy.

Toto rozhodnutí o použití atomových zbraní se pak objeví v plánu operace, kde se v tabulce stanoví rozdělení atomových nábojů podle svazků a úkolů a kolik atomových zbraní se rozhodl velitel mít v záloze.

Na plánu operace se pak graficky vyznačí, na kterém směru a ve kterém prostoru předvídá velitel použít největší část jaderných zbraní, to znamená, kde velitel předvídá hromadný úder nebo skupinové údery (bez uvedení epicenter).

Na stupni divize může být postup rozhodování obdobný. Na tomto stupni velení se však hlavní pozornost zaměřuje na využití úderů atomovými zbraněmi. To znamená, že v zámyslu velitele divize se nemusí objevit slova využití atomových úderů atd., avšak hlavní úsilí vojsk, bojová sestava svazku a způsob manévru silami a prostředky musí být podřízen zámyslu použití atomových zbraní.

Je pochopitelné, že metodika rozhodování může být různá a za různých konkrétních okolností se může měnit.

Zásadou musí však být, aby odpovědní funkcionáři co možná nejdříve znali alespoň hrubou ideu zámyslu velitele o použití

atomových zbraní a aby této ideji byla podřízena jejich práce.

Atomové zbraně musí být použity hromadně, na pečlivě vybrané cíle tak, aby byl splněn záměr velitele. Použití atomových zbraní musí být podřízen i směr hlavního úderu. To znamená, že uskupení nepřítel, možnosti atomových zbraní a záměr jejich použití nám určuje směr hlavního úderu a pak se teprve přechází na ostatní faktory.

Zpracování plánu použití atomových zbraní

Rozhodnutí velitele armády pro použití atomových zbraní je základem „Plánu použití atomových zbraní“, který zpracovává operační oddělení štábu armády za účasti důstojníka velitelství dělostřelectva armády a náčelníka operační skupiny letecké armády.

Upouštíme tedy od zpracovávání plánu použití ZHN a nahrazujeme jej plánem použití atomových zbraní, ve kterém jsou zachyceny pouze otázky použití atomových zbraní. Tato změna je zdůvodněna tím, že použití bojových biologických prostředků se na stupni armády neplánuje. Co se týče bojových chemických látek, jejich použití bude navrhovat náčelník chemického vojska v dohodě s velitelem dělostřelectva a náčelníkem operační skupiny letecké armády. Domníváme se, že není nutné otázku použití bojových chemických látek zachycovat centrálně ve zvláštním plánu. Dosavadní praxe také ukázala, že použití otravných látek v plánu použití ZHN bylo pouze registrací návrhů náčelníka chemického vojska.

Plán použití atomových zbraní je součástí plánu operace a může být vyhotovován buď textově nebo graficky.

V plánu použití atomových zbraní se stanoví:

- použití a úkoly jaderných zbraní v operaci;
- hlavní a záložní objekty nepřítel (jsou-li zjištěny), na které se provádějí jaderné úder, nebo prostory, do kterých jsou úder připraveny;
- druh a mohutnost jaderných nábojů podle typu a ekvivalentu pro řešení daného úkolu;
- druh úderů (hromadné, skupinové, jednotlivé);
- který druh vojsk jaderné úder provede;
- stupeň požadovaného zničení a druh výbuchu;
- přibližný čas provedení úderu;

— kdo vydá pokyn k provedení úderu (výbuchu), popřípadě ke změně cíle nebo jeho zrušení podle skutečné situace.

Kromě toho se v plánu předvídají opatření, jak zabezpečit bojeschopnost vlastních vojsk, organizovat pozorování a kontrolovat výsledky atomových výbuchů.

Velitel dělostřelectva armády a náčelník operační skupiny letecké armády (nebo představitel letecké armády), podporující vševojskovou armádu, sestavují vlastní, podrobné plány bojového použití raket, dělostřelectva a vzdušných sil v operaci, ve kterých stanoví:

- síly, prostředky a způsob průzkumu cílů, určených k ničení atomovými zbraněmi;
- druh, u plošných cílů rozměry cíle (objektu);
- ráži, počet nábojů a výšku výbuchu;
- bezpečnostní vzdálenost vlastních vojsk od epicentra výbuchu;
- plánované účinky a stupeň radioaktivního zamoření terénu;
- smluvené signály;
- způsob spojení a součinnosti s vojsky, v jejichž prospěch se atomové zbraně používají.

To tedy znamená, že upouštíme u operačního oddělení od zpracování podrobných plánů použití se zakreslením všech epicenter, výšek výbuchů apod., avšak v plánu použití atomových zbraní vyjadřujeme objekty nebo prostory, na které úder plánujeme. Tím se také do jisté míry usnadňuje práce operačního oddělení a zároveň se odstraňuje duplicita mezi štábem dělostřelectva, leteckého a operačním oddělením.

Co se týče stupně divize, jsme toho názoru, že při dosavadním množství přidělované atomové munice divizím by zpracovávání plánu použití atomových zbraní na divizi bylo zbytečné.

Použití atomových zbraní se objeví v grafickém rozhodnutí velitele a na schématu součinnosti a v legendě je možno vyjádřit záměr použití těchto zbraní.

Domníváme se, že tyto nové názory na plánování usnadní příslušným orgánům práci a přispějí k pružnějšímu rozhodování o použití atomových zbraní a jejich plánování.

Ochrana proti atomovým zbraním a ostatním prostředkům hromadného ničení

Netřeba zvlášť zdůrazňovat, že tato ochrana je za současných podmínek vedení operace (boje) jedním z nejdůležitějších

prvků operačního (bojového) zabezpečení. Velitelé všech stupňů jsou povinni ji organizovat ve všech druzích bojové činnosti a za každé bojové situace, neboť každé místo sestavy vojsk je zranitelné atomovým úderem nebo jiným prostředkem hromadného ničení. Proto na organizaci, zplánování a provádění jednotlivých opatření ochrany proti atomovým zbraním a ostatním prostředkům hromadného ničení závisí v maximální míře i úspěch veškeré bojové činnosti vojsk. Je třeba si dále uvědomit, že opatření ochrany proti atomovým zbraním a ostatním prostředkům hromadného ničení nelze chápat jako jednorázové plánovaná opatření před zahájením operace (boje), nýbrž jako nepřetržitě působícího činitele, který má veliký vliv na výsledek operace (boje) v celém jejím průběhu.

Nově vydávané řády a předpisy (Oper-1-1, Vševojsk-2-1) upřesňují, co je třeba pod pojem „ochrana proti atomovým zbraním a ostatním prostředkům hromadného ničení“ zahrnovat a co je jejím cílem. Přitom je třeba mít neustále na mysli, že prvořadý význam ze všech tří druhů ochrany (protiatomová, protichemická, protibiotická) má protiatomová ochrana.

Také aktivní opatření ke zmaření napadení ZHN nepřítelů jsou nyní zakotvena v řádech jako jedna z nejdůležitějších opatření ochrany. Z tohoto důvodu by bylo vhodné v diskusi rozebrat, zda pro celkové označení používat i nadále název „ochrana proti atomovým zbraním a ostatním prostředkům hromadného ničení“ anebo vzhledem k tomu, že jde i o aktivní opatření, nahradit název ochrana — obranou.

K otázkám signálů je třeba zdůraznit, že se nyní k varování vojsk určuje jednotný signál **atomové výstrahy** a signál **chemického poplachu**. Signál chemického poplachu je společný i pro vyhlášení nebezpečí radioaktivního zamoření a použití bojových biologických prostředků nepřítelem.

Jinak náplň všech ostatních opatření je úplně jasná a není ji třeba opakovat ani rozepisovat. Jedno je však zásadně zapotřebí: všechna opatření ochrany proti atomovým zbraním a ostatním prostředkům hromadného ničení (PAO, PCHO, PBO) je třeba neustále vidět v jednom komplexu, neboť většina z nich je souběžná, nebo se kryje s opatřeními všech tří prvků tohoto druhu zabezpečení.

Při plánování ochrany proti atomovým zbraním a ostatním prostředkům hromadného ničení je si třeba uvědomit, že náplň ochrany, tak jak ji uvádějí nové řády a

předpisy, není současně náplní plánu ochrany.

Při plánování je třeba se držet zásady nedávat do plánu ochrany pokud možno ta opatření, která jsou detailně rozplánována a obsažena ve speciálních plánech druhů vojsk a nemají přímou souvislost s podstatnými opatřeními ochrany proti atomovým zbraním a ostatním prostředkům hromadného ničení, nebo tam dávat jenom jejich zásady v závěrech (např. aktivní opatření k ničení atomových zbraní a ostatních prostředků hromadného ničení, detailní ženížní vybudování terénu apod.). Naopak do všech podrobností je vhodné zde rozpracovat taková opatření, jako je varování vojsk, odstraňování následků napadení, provádění časté změny prostorů rozmístění vojsk apod.

Zdá se být vhodné tutéž zásadu přijmout i pro náplň bojového nařízení pro ochranu proti atomovým zbraním a ostatním prostředkům hromadného ničení.

Zdá se být výhodné a správné zpracovávat na stupni armády grafický plán ochrany, doplněný tabulkami, a na stupni divize zahrnovat tato opatření do grafického plánu bojového zabezpečení.

I při plánování ochrany proti atomovým zbraním a ostatním prostředkům hromadného ničení je třeba si uvědomit to, že každý plán nebo dokument je zbytečným kusem papíru, není-li neustále podle reálné situace upřesňován, doplňován, ale hlavně při vedení operace (boje) využíván.

Při plánování ochrany se také pomíjí otázka souběžného plánování těchto opatření. Uvědomíme-li si nutnost toho, aby tato opatření, mající splnit svůj úkol, byla v co nejkratší době realizována, potom vidíme, že musí být udržována při plánování těchto opatření nepřetržitá součinnost operačního oddělení s ostatními druhy vojsk; po zpracování jednotlivých částí plánu se musí předběžnými nařízeními zabezpečovat jejich provádění u podřízených štábů a vojsk.

Jedním z velmi důležitých opatření ochrany proti atomovým zbraním a ostatním prostředkům hromadného ničení, které není ještě zcela dořešeno, je odstraňování následků napadení atomovými zbraněmi a ostatními prostředky hromadného ničení.

Nově vydané řády a předpisy zahrnují pod tento pojem tato opatření: obnovení velení a bojové pohotovosti vojsk; provedení záchranných prací a léčebné odsunových opatření; hašení požárů, odtarasení a obnovu komunikací pro potřebný ma-

něvr (velmi důležitý úkol, který se při cvičeních opomíjí); provedení hygienické očisty osob, dezaktivaci, odmoření a desinfekci výstroje, výzbroje, bojové i jiné techniky, ženijních objektů a terénu; očistu vody atd.

Důležitý moment, který předpisy blíže nevysvětlují, je to, že k provedení záchranných prací vyčleňuje velitel potřebné síly a prostředky.

K tomu je třeba na doplnění představit, že úkoly k odstraňování následků napadení se provádějí především silami a prostředky napadených jednotek a útvarů a jim na pomoc ještě nadřazený velitel může, podle předběžného vyhodnocení napadení, vyslat potřebné síly a prostředky.

Podle naší dosavadní praxe se tyto síly a prostředky organizují do záchranných a uvolňovacích odřadů (ZUO). Vyskytují se názory, že když o ZUO nemluví nové vydané předpisy, zda v této praxi pokračovat nebo přejít na jiný způsob.

Zkušenosti ukazují, že tento způsob organizování ZUO, který je již v armádě vžitý a vyučuje se na všech akademických školách, je vhodné ponechat a pokračovat v jeho rozpracovávání a procvičování, aby se získaly další zkušenosti a náhledy, které by bylo možno využít ke zkvalitnění přípravy štábů a vojsk v tomto směru.

Hodně se diskutuje o způsobu organizace, vyčleňování a zasazování ZUO. Sporné otázky jsou především v tom, zda ZUO vždy, nebo alespoň v některých případech předem vyčleňovat (tím by se stal prvkem sestavy), nebo pouze předem organizovat a dále v tom, zda jednotky pro ZUO předem určovat nebo pouze stanovit jejich hodnotu.

Podle teoretických rozborů a hlavně podle praktických zkušeností ze cvičení s vojsky se zdá být nejvhodnější způsob — ZUO předem nevyčleňovat a neurčovat konkrétní jednotky ani pro vševojskové ani pro speciální jádro. Stanovit pouze hodnotu těchto jednotek, které je povinen určit velitel (například v rámci divize velitelé pluků) v případě potřeby vyčlenit z těch útvarů a jednotek, které jsou nejbližší ohniska zásahu. Tento způsob velmi urychlí soustředění ZUO do předem stanoveného, nebo dodatečně určeného (upřesněného) prostoru a provedení zásahu ve prospěch zasažené jednotky.

Na druhé straně však tento způsob klade vyšší požadavky na velitele a štáby při rozhodování pro zasazení ZUO (předpokládá dokonalý přehled o rozmístění jednotek, nepřetržitě spojení s nimi, rychlé rozhodování) a též i na vojska, neboť

v tomto případě každá jednotka musí být vycvičena a připravena kdykoli plnit úkoly ZUO.

Není možno však plně vyloučit, že v některých zvláštních případech, kdy vyčleňování jednotek pro ZUO nezeslabí bojovou schopnost vojsk (za přesunu apod.), budeme ZUO předem vyčleňovat jako prvek bojové sestavy.

Pokud jde o plánování zásahů ZUO, zdá se být i nadále vhodné plánovat na nejdůležitější údobí vedení operace nebo boje (před vyražením k útoku, při zasazování druhých sledů, při provádění protiúderu nepřitelem, při zabezpečování předmostí, úkolu dne apod.), vždy 2—3 varianty podle předpokládaného možného napadení našich jednotek atomovými zbraněmi nepřitele.

Pro každou variantu, podle předpokládané mohutnosti napadení a možných ztrát, je třeba předem naplánovat hodnotu:

- motostřelecké (popřípadě i jiné) jednotky (do které začleňujeme i síly pro skupiny požární ochrany), která bude tvořit základní jádro ZUO (její velikost se přibližně určuje tak, že na každou zasaženou četú je třeba pro odstraňování následků napadení vyčlenit sílu do jednoho střeleckého družstva);
- ženijní, chemické, spojovací a zdravotnické jednotky (které budou tvořit speciální jádro ZUO) a jejich materiál;
- dopravních prostředků pro odsun raněných.

Dále je třeba plánovat místo soustředění ZUO, odkud bude vyrazet k akci, prostory, ve kterých se předpokládá pro jednotlivé varianty zřítit MŠO, zdravotnické etapy, popřípadě i shromaždiště porouchaných vozidel a způsob zásobování nejnutnějším materiálem.

U tankových a dělostřeleckých svazků a útvarů bude praxe poněkud jiná.

Možnosti vytvářet ZUO (zvláště pokud jde o základní jádro) u tankových jednotek jsou proti motostřeleckým jednotkám menší. Způsob vedení boje tankovými jednotkami (samostatné směry) a dále i to, že u nich budou ztráty na živé síle podstatně nižší než u jednotek ostatních, ukazuje, že není možné šablonovitě přebírat organizování a vyčleňování ZUO obdobně jako u jednotek motostřeleckých. Zůstává jim povinnost odstraňovat následky napadení především vlastními prostředky, ale jejich ZUO bude mít jistě jiné složení (vševojskové jádro slabší a naopak více vyprošťovacích a opravárenských tankových prostředků).

Dělostřelectvo působí hlavně ve prospěch vševojskových útvarů a svazků. Proto je povinností vševojskového velitele, aby v případě napadení dělostřelectva atomovými údery podle vzniklé situace organizoval a provedl odstranění následků napadení u těch dělostřeleckých útvarů (svazků), které tvoří součást jeho bojové sestavy. Tato skutečnost však nezabývá velitele dělostřeleckých jednotek povinností organizovat podle svých možností ZUO a prociťovat jejich činnost.

Další velmi důležitou součástí ochrany proti atomovým zbraním a ostatním prostředkům hromadného ničení jsou opatření k ochraně živé síly při činnosti v zamořeném terénu, která se zabezpečují:

- dovedným a včasným použitím individuálních a kolektivních prostředků ochrany,
- častou změnou prostorů rozmístění jednotek a vyvedením jich ze zamořených prostorů,
- přísným dodržováním stanoveného pořádku v překonávání zamořených úseků terénu,
- provedením kontroly stupně ozáření a zamoření osob a jednotek.

K tomu, aby tento úkol mohl být dokonale plněn, je třeba nepřetržitě vyhodnocovat a vést radiační situaci v zájmovém prostoru jednotky, mít dokonalý a úplný přehled o stupni ozáření jednotek (osob). Tomuto problému se v našich cvičeních, ať velitelско-štábních nebo s vojsky, věnuje malá pozornost.

Je třeba si uvědomit, že včasné předběžné vyhodnocení radiační situace ať po pozemním (vysoké radioaktivní zamoření terénu na velkých prostorech) nebo vzdušným výbuchu (nepatrné zamoření v pro-

storu epicentra), může mít podstatný vliv na bojeschopnost jednotek. Liknavostí nebo opomíjením tohoto vyhodnocení může dojít ke značným ztrátám především na živé síle, které mohou mít za následek i nesplnění úkolů.

Důležitým požadavkem též je, aby se předávaly zprávy o radiační situaci, o stupni ozáření jednotek na všech velitelských stupních a hlavně aby se jich pak využívalo pro řízení bojové činnosti vojsk a při překonávání zamořeného terénu. Radiační situace v zájmovém prostoru jednotky bude mít značný vliv na přesuny jednotek, určování prostorů rozmístění, čas zasazení a podobně.

Vést mapu radiační situace a přehled o ozáření jednotek je povinností náčelníků chemické služby pluku, divize i armády (u praporu vede přehled o ozáření osob a jednotek chemický instruktor praporu).

Je třeba konstatovat, že vedení přehledu o průměrném ozáření útvarů větších než pluk je značně nepřesné a může zkreslovat skutečnou situaci, neboť prostorově i časově plní jednotlivé pluky divize do značné míry odlišné úkoly.

K tomu, aby vojska získala návyky v těchto otázkách a aby radiační situace byla respektována, je třeba v cvičeních zabezpečit po všech stránkách její úplnou rozehrnutí. To znamená nejen nahrávat vzdušné a pozemní atomové údery se směrem a rychlostí převládajícího výškového větru, ale rozehrávat též zprávy od radiačního průzkumu a podřízených jednotek, jakož i zprávy o stupni ozáření jednotek tak, jak by se ve skutečnosti tyto zprávy dostávaly k nadřízeným štábům. Budou-li takto zabezpečeny potřebné informace, je třeba potom plnění těchto úkolů vyžadovat a z jejich nesplnění vyvozovat takové závěry, jako při nesplnění kteréhokoli dalšího hlavního úkolu při vedení operace (boje).

Tento článek rozebírá některé nové údaje potřebné pro plánování použití atomových zbraní a ostatních prostředků hromadného ničení a ochrany proti nim. Není vyčerpávající, ale naznačuje a v některých případech i rozvádí možné způsoby řešení těchto problémů podle náplně nově vydávaných předpisů a dosud získaných poznatků. Bude vhodné, aby se rozvinula diskuse ve Vojenské mysli, která by dořešila některé dosud neujasněné otázky a dala závěrem návrh na jejich další řešení.

В статье рассматриваются вопросы, связанные с планированием применения атомного оружия (отпуск атомного оружия, принятие решение о применении его, разработка плана применения), значительное внимание уделяется проблемам защиты от оружия массового поражения.
